

ÉNEKVIZSGA.

AZ ÉNEKVIZSGÁNAK már vége — mondta fáradtan Aliz s a billentyűkre engedte a zongora fedelét. — Csend lett. Az egymáson keresztülgázoló zagyva szavak, tapsok és áthevült nevetések egy pillanatra elcsendesedtek. A kis szoba hirtelen megtelt égő cigareták kék füstjével s az urak türelmetlenkedő arccal nézdegéltek a másik szoba terített asztala felé.

—Hát akkor — mondta az özvegy és lassan felemelkedett. Mintha segítséget várt volna.

A vendégek is felálltak s zörögve továbbtolták a székeket a pirosra festett padlón.

Aliz kottáit rendezgette a zongora fölött.

Csak a lakó maradt még a helyén. Alizt nézte s a szája félénken kinyílt s becsukódott megint.

— Hát akkor — vezényelt vidáman Kálmán — megkezdődhet az evés . . . Úgy-e, mama?

Az özvegy szomorúan bólintott. Berta, a fiatalabbik leány, kitérte az ajtó másik szárnyát is. A vendégek megmozdultak a terített asztal felé.

— Pardon! — kiáltott fel a lakó, hosszú hallgatástól rekedt, sipoló hangon.

Mindenki feléje fordult. Itt-ott fel is nevettek.

— Csak úgy gondolom — folytatta nyakig vörösödve — ha szabadna kérni, hogy Aliz kisasszony is énekeljen.

Az emberek már unták a dolgot, mert mindenki inkább enni szeretett volna, de ha már nem lehet elkerülni, essünk át rajta minél előbb. És helyeslő morajjal zúgni kezdtek mindenfelől, hogy úgy van, halljuk most már a művésznőt, igen, a kitűnő mestert, ezt el nem engedjük, kedves Alizka, magának énekelnie kell.

— Ugyan Patay — mondta Aliz a lakóra nézve őszinte rosszalással — maga olyan szépen hallgatott egész este, ezért igazán kár volt megszólalnia.

De már a taps is zúgott, a székek zörögtek és édesgetve könyörgő hölgyek gyűrűje körülállta a zongorát.

—Hát jó, jó — mondta akkor Aliz kedvetlen mosollyal s a zongorához ült megint.

Ujjai pár pillanatig a billentyűk fölött tétováztak.

A tanítványok fontoskodó várakozással dőltek a zongora sima

lapjára, a férfiak gúnyos mosolyt bujtattak el szájuk fölött s az egyik asszony csöndes ásitást harapott össze épen.

És Aliznak az jutott eszébe, amikor először állt meg a dobogón, fehér ruhában, derekáig szálldosó, kibontott barna hajjal, kipirultan és szédülten a taps előtt, mely nyári záporként zuhogott föléje. Milyen diadalmasnak látszott akkor az élet. Tapsok és virágok között . . . Rég volt. Nagyon régen már.

És most itt ezek . . .

Ezek a tapsok . . . Könyörület-tapsok . . . Mintha mondanák : essünk túl ezen is.

Két keskeny ajkát összeszorította és dacosan fölvetette a fejét. Vékony ujjai a billentyűkre siklottak : a megtépett húrokon felsikoltott egy futam s a remegve kinyíló szájon keserű panasszal csendült fel mély hangja :

— Tisztán éltem . . .

Szállt és emelkedett a hang, mint kőszáli sas a tértelen ég boltozata alatt. A sok figyelő szem egyetlen arc mély tekintetévé tágult s egyetlen szív dobbant meg a keblek alatt.

— Hát mégis gyönyörű hang ez — gondolták az öregasszonyok.

A tanítványok arcán megélesedett az irigykedő mosoly s a férfiak lehúnyt szempillájuk alatt talán azt idézgették : minő jó nő lehetett ez az Aliz valamikor . . .

Patay Alizt nézte mereven s ámuló arcán nagyra nyitotta a száját.

A nagybácsi a bajuszát pödörgette s azt mondta magában : kár, igazán kár ezért a szegény Alizért.

S egyszerre furcsa nyöszörgés nyihogott fel az énekből.

— Nevetsz? — kérdezte valaki ijedten.

Aliz még egy pillanatra felnyitotta száját, szeme tágultan bámult a füstös levegőbe . . . aztán két karja közt a billentyűkre borult.

— Nem érdemes ! Nem érdemes !

A húrok felkiáltottak s zagyva zengésükbe belecsuklott Aliz zokogása.

S mintha hirtelen megsűrűsödött volna a csend . . . Ahol előbb még női kacagás gyöngyözött, kedélyeskedő férfimoraj lassú hullámában . . . és zongorahangok verdesték a falakat, meg ének . . . Csak a falióra ingaütemét lehetett hallani . . . A vendégek maguk elé néztek, vagy mélyen lesütötték a szemüket. . . Ó, milyen rettenetes a csönd . . . Úgy hull le, mint szétomló függöny, amit szemérmes kezek akasztanak a dolgok elé : s egyszerre látni kell a divány sarkából kilógó lószórt, az asztal kettéhasadt lapját, meg a napszítt papírvirágokat a tükör fölött . . . Úr Isten ! hát ilyen szegény emberek ezek? . . . S a Berta is olyan már, mint a pergament, az özvegyen foltos taft-ruha, de a Kálmán mégis puha, angol-szővetben, mellényén keskeny arany-lánccal. Elbújik a szekrény mellett s nem lehet tudni, szégyentől, vagy haragtól piros-e az arca?

Valaki a zsebkendőbe halkította köhögését . . . Senki se merte meg-

bolygatni a csöndet. Mindenki arra várt, hogy Aliz lehajtott feje kacagva emelkedjék fel a billentyűkről: tréfa volt az egész... A sírást már nem lehetett hallani, csak a leborult derék rándult meg hevesen a zongora fölött.

A nagynéni hirtelen felállt és Alizhoz sietett.

— Kicsikém! Alizkám! — mondotta suttogva. — Az Istenért, gondolj az emberekre, ezekre itt.

— Nem érdemes! nem érdemes! — ismételte Aliz olyan nyiltan, szemérmetlen keserűséggel, mintha senki se lett volna ottan.

Az özvegy tanácstalanul nézett széjjel. Szégyenkezően és bocsánatkérően. Aztán ő is Alizhoz tipegett félénk simogatással:

— Ó, te csacsi, igazán...

Aliz megrázkódott.

— Hagyjon, mama, hagyjon — és kifutott a szobából.

Az özvegy visszatipegett a helyére és félénken kuporodott össze a széken. A nagybácsi hirtelen fölnevetett:

— Ejnye, ma érdekes esetem volt...

És elmondott valamit, ami nem is vele történt, amit már mindenki többször hallott, de most mégis szívből nevettek utána... És másoknak is volt valami jóízű esetük. Már mindenek nevettek. Egy-egy jóízű nevetés úgy járta be a társaságot, mint forgósél a pusztát.

Berta valamit súgott az özvegynek.

— No, igen — bólintott rá az özvegy, majd a vendégekhez fordult: — Tessenek átsétálni, szerény kis uzsonnácskára.

S ahogy megindultak a másik szobába, a terített asztal felé, szinte hallani lehetett a felszabadulás sóhaját: Hála Istennek!

Kálmán széles mozdulatokkal rendezgetett:

— Egy hölgy, egy férfi... Én majd ide, maga mellé, nagyságos asszony.

És leült egy piros hajú asszony mellé. S mintha véletlenül történne, az asszony lábához surolta a térdét. Közben áthajolt az asztalon és nagyhangon beszélt a szembenülő hölgynek. Magában pedig azon tündökött, hogy érdekes ez a rozsdavörös-hajú asszony a sima, fehér bőrével. Csak kár, hogy mire összeemelegednének, már utazhat is vissza a faluba. Csak ez az egy estéje van itten. Még kissé tétovázott: maradjon-e velük ezen az estén? Aztán, ha mégis semmi és lekéste a többi szórakozásokat is?... Az utca ilyenkor még tele van sétáló, unatkozó nőkkel. Most még lehetne valamit... Titkon megnézte óráját. Már nyolc óra volt.

Az ajtó lassan kinyílt és visszajött Aliz. Szinte nesztelenül. Az asztal végén ült le, Patay mellett és lesütötte a szemét. A többiek észre se vették, vagy csak úgy tettek, mintha nem vették volna észre. Patay felnézett rá, mintha mondani akart volna valamit. De Aliz arca mozdulatlan maradt.

Berta teát töltött a csészékbe, a likőrösüvegek kézről-kézre jártak,

a hölgyek arca áttüzesedett a forrósodó szavaktól s könnyű mámor felhői szálltak a szívek fölé. Mindenki kitűnően érezte magát.

Kálmán hirtelen felállt.

— Halljuk! halljuk! — biztatta jókedvűen a nagybácsi. — No, egy szép toasztot, fiskális úr.

— Nagyon sajnálom — védekezett Kálmán, az asztaltól hátrább lépve — igazán nagyon, de már el kell mennem. Sajnos.

— De innen ugyan el nem mész — mondta a nagybácsi elkomorodva.

— Nem lehet, Géza bácsi, igazán nem lehet. Komoly ügyvédi dolog. És holnap már utazom is vissza. . . Úgy-e, mama?

Az özvegy kissé maga elé tűnődött, aztán szomorúan nézett Kálmánra, fejét ingatva jobbra-balra:

— Te tudod, fiacskám . . . Én csak örülök, ha velünk vagy . . .

— De mama, hiszen előre megmondtam, hogy nem maradhatok . . . Hát nem megmondtam?

— Hát persze, fő a kötelesség — felelt csillapítóan az özvegy.

— No, hallod — mondta a nagybácsi és alig fogadta el Kálmán kezét.

A társalgás ismét elakadt és sértődött csönd telepedett az asztal fölé, mikor az ajtó becsukódott Kálmán mögött.

— És miért is ne menne szegény? — szólalt meg váratlanul Aliz, mintha a hirtelen támadt csöndre akart volna válaszolni.

— No, hallod — dörmögött a nagybácsi.

— Alighanem a Papagájban van dolga — mosolygott sértődötten a vöröshajú nő, aki pár nélkül maradt.

— És miért ne? — felelt élesen Aliz. — Okosan teszi: mulasson, mulasson!

— Úgy? — mordult fel a nagybácsi. — Én meg azt mondom, örüljön, ha az anyja mellett lehet. És adja nektek, ha van fölösleges pénze. Rátok fér.

Aliz arca hirtelen lángbaborult.

— Ez az ő dolga és a mi dolgunk. Ehhez senkinek semmi köze.

— De Aliz, Aliz — csitította remegő hangon az özvegy.

A nagybácsi még mondani akart valamit, de aztán csak legyintett a kezével.

S ezalatt odakünn Kálmán már magára öltötte a kabátot.

— Végre — mondotta magában. — Én nem akarok meghalni. Én élni akarok.

Már indult, amikor kinyilott az ajtó és valaki utánasurrant a sötét előszobába.

— Maga az, Patay úr?

Patay izgatottan jött Kálmán felé s egy lépésnyire megállt előtte.

— Engem keres? — kérdezte Kálmán csodálkozva.

Patay hirtelen felemelte s remegve rázta mutatóját Kálmán felé:

— Doktor úr, ez nem szép . . . ez nem rendes dolog.

— Tessék? — kérdezte Kálmán és fenyegető mozdulattal egész Patay elé lépett.

— Ne avatkozzék a dolgomba. Nem magára tartozik — mondta aztán tompán.

Patay félénken összehúzódott és lehajtotta a fejét. Mintha ütéstől félt volna.

— Bocsánatot kérek, doktor úr.

Kálmán hirtelen sarkonfordult s nagy zajjal húzta be az ajtót maga után.

Patay még elálldogált összeütődő, didergő fogakkal a hideg előszobában. Aztán lassan megfordult s kissé eltétovázott a két ajtó között. . . . Nem tudott választani . . . Hiszen az Aliz kisasszony őt észre se veszi. Ott ült mellette s egy szót se szólt hozzá. S amikor felemelt egy kottát s véletlenül a kezéhez ért, amint mindketten lehajoltak érte, úgy húzódott, szinte rándult el mellőle, mintha valami megütötte volna . . . Pedig, ha tudná . . .

S nagy csendben kinyitotta a baloldali ajtót, amelyik az ő szobájába vezetett.

A villanyt se gyújtotta meg s úgy, amint volt, ruhástól, hanyatdólt az ágyon.

— Ilyen az élet — sóhajtott fel magában.

Odaát már mind halkabbá vált a társalgás és mind sűrűbben halatszottak a búcsúzkodó szavak. Aztán az sem . . . Csak tányérok csörömpölése, amint Berta leszedte az asztalt . . . És az özvegy sóhajai.

Mintha kopogtak volna Patay ajtaján . . . És mégegyszer.

— Patay!

Felugrott az ágyról s egy rántással felnyitotta az ajtót.

Aliz állt a küszöbön.

— Miért szökött meg? — kérdezte mosolyogva, bocsánatkérő hangon. — Talán megbántottam valamivel? Ezt igazán sajnálnám, Patay.

Patay pár pillanatig rémülten nézett Alizra. Majd megragadta mind a két kezét s izgatottan mondta :

— Aliz kisasszony . . . Kedves Aliz kisasszony . . . legyen a feleségem.

Aliz kirántotta a kezét. Majdnem durván. Fejét fölvetette s ment a lakás felé. Csak az ajtóból dobta hátra a vállán keresztül, keményen, hidegen :

— Szerencsétlen!

Berta már kitartha az ablakokat. Az egyiket kihajolva teleszívta tüdejét friss levegővel. A dohányfüst sűrű felhőként gomolygott ki a feje fölött. Aztán visszafordult s kesernyés arccal felköhögött a szájába özönlő füsttől.

— Szörnyűség — mondta a belépő Aliz felé — hogy mennyit tudnak dohányozni. Ez most napokig a lakásban marad. Mintha kávéház volna.

Aliz nem válaszolt. Két vékony tenyerét a homlokára szorította s megállt a tükör előtt. Nézte az arcát : milyen csontos ; kebleit : milyen apadtak ; s hogy már a szemének sincs meg a régi fénye. Aztán maga elé lógatta a kezét s önkénytelen sóhajjal mondta :

— Buta ez a Patay.

Berta ijedten tekintett az ajtó felé s ujjainak végét a szája fölé illesztette.

— És miért? — kérdezte, amikor Aliz unottan rándította meg a vállát. — Miért?

— Csak úgy — mondta Aliz közömbösen. — Miért is ment el? Még maradhatott volna.

— Hát . . . — sóhajtott fel Berta, kissé megingatva fejét és szomorúan elhallgatott.

Közben ágyat vetett a szolonra, ahol Kálmán fog aludni.

— Jó ember — mondta nagysokára — még csak nem is dohányos.

Aliz gúnyosan húzta el a száját.

— Hát ez nem.

— Miért nem szereted? — kérdezte Berta élesen és egész Aliz elé állott.

Aliz száján ingerlékeny válasz élesedett, aztán elkapta fejét s csak annyit mondott :

— Ugyan, Berta, ne bosszants ilyen kérdésekkel.

— Igenis, miért nem szereted? — folytatta makacsul Berta. — Csaknem goromba vagy hozzá. Pedig ő szeret téged.

— De Berta !

— Igen, igen, szeret. Én tudom, én látom. Én nem vagyok vak.

— No, de Berta — kérlelte most már Aliz egész gyöngéden s ijedten nézett a hugára.

— Egész életedben ilyen voltál — mondta Berta könnyekkel küszködő hangon. — Neked mindenki kevés volt. Rég gazdag és boldog asszonynak kellene lenned, aminő szép te voltál.

Aliz melegen felnevetett.

— Édes Bertukám, nem így volt az egészen.

— Hogy az a Patay csak egy szegény írnok? De jó ember, kötelességtudó, arany szíve van — folytatta Berta felszakadó sírással.

— Berta, te Berta — és kissé nevetve és sírva is kissé, magához ölelte a hugát. — Látod, milyen csacsi vagy. Mit akarjak én Pataytól? Hiszen ő téged szeret.

— Engem? — kérdezte Berta ijedten nézve fel könnyeiből, melyek csavaros, sárga vonalakat csikoztak arcára.

Homloka zsirosan csillogott s amint keskeny, vénleány-állat feljebb emelte, tömött, kontyos haja lomhán és összetapadva lógott a nyakába.

— Téged — suttogta Aliz — csak nem akartam mondani. Hisz az előbb is erről beszélt.

— Erről? — kiáltotta Berta. — Aliz, erről?

— Szeret — mondotta Aliz és mosolyogva bólintott a fejével.

Berta a sezlonra kuporodott s az arca elé terítette a tenyerét.

— Lehetetlen!

— Téged.

— Engem, engem — hajtogatta Berta tenyerébe temetett fejét rázva s az öröm hangja bűgött fel a könnyek között.

A szomszéd szobában Patay, fülét az ajtóra tapasztva, hallgatózott.

— Ó, Istenem! — suttogta magában. — Ó, Istenem!

Az özvegy már az ágyban volt s vékony, elnyújtott hangon kiáltott ki:

— Lefeküdni, gyerekek!

Berta felugrott a sezlonról, néhány lapát szemet a tűzre dobott, aztán felkapta a szenesvödröt és besietett a másik szobába.

— Aliz fiacskám, gyere te is már.

— Mindjárt, mama, mindjárt... csak a kottákat teszem rendbe.

A zongora felé indult, de megállt a nyitott ablak előtt. A házak ormai fölött a csillagokra nézett.

— Minden milyen messze van — gondolta Aliz az eget nézve.

Odalent egy autó túlkölt végig az elcsendesedett utcán. Még látta, amint elsuhant az úri gépkocsi, puha és kivilágított dobozával. Egy-másba süllyedt bundák, színes női arcok, ápolt férfi-fejek zagyva képe vibrált és fénylett még sokáig a szeme előtt.

— Már, úgy látszik, a színházból jönnek az emberek. Tíz óra van. Talán Kálmán is mulat valahol. Hadd mulasson, legalább ő. Szegény Kálmán... Milyen könnyű volna neki, ha mi nem volnánk... Szegény Kálmán... Szegény mama... Szegény Berta... Szegény Patay... Szegény, szegény Patay...

Megborzongott. Vékony testét keresztüljárta az éjtszaka nyirkos hidege.

— Szegény Berta — ismételte magában.

Aztán Patay ajtajára nézett, mintha tünődött és tétovázott volna.

— Ah! — sóhajtott fel mélyből és legyintett a kezével.

Az özvegy ismét átkiáltott:

— Szívecském, Aliz, pihened kell. Pihenj le már.

— Igen, mama — felelte könnyed hangon, de vigyáznia kellett, hogy sírva ne fakadjon.

— Pihenni — sóhajtotta halkán s térdével közelebb tolt a széket az ablakhoz.

Aztán fellépett rá.

— Pihenni — ismételte s már az ablakdeszkára lépett.

A szembenlevő házsor alatt megállt és felnézett egy ember.

Aliz már nem látta. Kifeszítette két vékony karját, mintha szárnyak volnának, melyekkel az ég felé fog repülni.

— Mama! mama! — kiáltotta kétszer egymásután, sírós hangon,

mint gyerekkorában, éjtszakák szörnyű álmából riadtan s még egy pillanást vetett vissza a kis szoba felé.

S már egyik keze lehullott az ablakrájáról, kifelé dőlő testtel, amikor megállt az ajtófélfának támaszkodva, hosszú, fehér inge fölé kulcsolt kezekkel s nyöszörgöve omlott össze a küszöbön : az özvegy.

— Aliz ! Aliz ! — üvöltött fel sipoló öreg hangja.

És Berta is átrohant a másik szobából, kibontott hajának meduza-fejével.

— Mama ! mamuska ! Aliz ! Az Istenért ! mi történik itten ?

Aliz még ott állt a nyitott ablakban s egy visszafojtott sikollyal az özvegyre nézett.

Szinte nem tudta, vajjon alatta van-e még a mélység, vagy már felszállt lelke egy még magasabb magasba s onnan nézi ezt az egészet . . . Az özveget az ajtófélfá alatt dideregve, Bertát, aki szinte megkövülten áll s azt se tudja, mihez kezdjen s csak kiáltoz : mama, Aliz ! . . . a menyegyzet, elsárgult síkját, a rojtos szőnyeget, a lila kendővel takart próbababát a falnak dőlve, meg a varrógépet, mely naphosszat berreg, vadul hajtott pedállal, Berta szapora lába alatt s ha megáll : szólni kezd a zongora, skálák, etüdök és megint elülről . . . Ó, hát sohase lesz vége ?

Ott állt a nyitott ablakban s hunyorgó szemét úgy nyitotta föl, mint az álomból ébredő, lassan magába szíva a szinte már elhagyott képet . . . Még visszanezett oldalt ejtett fejjel : alatta sötét mélység, fölötte csillagos ég . . . Lehúnyta szemét : Ó, Istenem, be jó lett volna !

— Aliz ! Aliz ! — futott hozzá Berta fuldokolva s átkarolta térdei fölött.

— Hát vissza — gondolta Aliz lehúnyt szemmel s lelépett a székre. — Hát vissza, vissza ide megint.

Aztán az özvegy mellé kuporodva, elfehéredett arcát az özvegy sírásba görbülő szája fölé szorította.

— Te, te kegyetlen — nyöszörgött az özvegy — mit akartál tenni ?

— Semmi, nem történt semmi, anyuskám — kínlódott a szavakkal Aliz — csak a függöny . . . csak azt akartam . . . mert elakadt az ablakban.

— Hát persze, anyus, csak a függöny — mondta Berta is.

S a kinyíló ajtón riadtan lépett be s félénken állt meg Patay.

— Talán valami baj van ? — kérdezte remegő szájjal. — Orvosért fussak talán ?

Aliz felemelkedett az özvegy mellől, lassan egy székbe emelve azt magával s a korsó felé nyújtotta karját :

— Víz ! Patay, hamar vizet !

Az özvegy pedig az első korty után felnézett Patayra s arcához emelte simogató, ráncos, öreg kezét :

— Édes fiam . . . Maga igazán a mi fiánk.

— Maga jó ember, Patay — mondta halkan Aliz s melegen megszorította Patay kezét.

Patay legszívesebben sírni szeretett volna.

— Hiszen én . . . — mondotta aztán s félénken elkerülve Aliz tekintetét, hosszan Bertára nézett — ha nem tetszik haragudni, úgy is a családba valónak érzem magam.

Az özvegy hol az egyikre, hol meg a másokra nézett. Berta lesütötte szemét s fejét mélyen lehajtva, mellébe temette boldog, szemérmes mosolyát. Aliz halkán, fáradtan felnevetett :

— No, látod. Úgy-e, megmondtam, Berta?

— Úgy — mondta az özvegy s már ő is mosolygott. — Hát te tudtad? Ki hitte volna? Énekvizsgára készültünk s lám, lám, mi lett belőle?

Aliz az ablakhoz lépett.

— Hideg van már — mondta halkán s felnézve még egyszer a csilagos égbe, óvatosan betette az ablak mindkét szárnyát.

Mintha örökre elbúcsúzott volna valamitől.

Szilnyay Zoltán.